

Plovim
pravo i zdravo,
jer to je
moje pravo

„Dijete je ljudsko biće
koje još nije navršilo osamnaest godina...”

**ZNAŠ LI DA KAO DIJETE IMAŠ PRAVO NA
POMOĆ I POTPORU ODRASLIH?**

**U TE ODRASLE SPADAJU
I STRUČNI SURADNICI U TVOJOJ ŠKOLI.**

**KAKO TI STRUČNI SURADNICI
MOGU POMOĆI U ŠKOLI?**

Pedagog/pedagoginja, psiholog/psihologinja, defektolog/defektologinja i socijalni/-a radnik/-ca – svi su oni **stručni suradnici** u školama. **Stručni**, jer su išli na fakultete za ova zanimanja, a **suradnici**, jer imaju vještine i sposobnosti da pomažu drugim osobama u rješavanju problema.

Što radi svaki od stručnih suradnika/-ca?

Školski pedagozi/pedagoginje

planiraju i prave programe koji utječu na to da svako dijete u školi ostvaruje svoj puni potencijal, da uči, raste i razvija se.

Pedagozi/pedagoginje provode i savjetodavne razgovore s djecom i zajedno s učiteljima/-cama prave plan potpore. Kao stručnjaci/-kinje, pedagozi/pedagoginje su „desna ruka“ učiteljima/-cama u poučavanju, praćenju ocjenjivanja i učenja, pomažući djeci u stvaranju odgovarajućeg okruženja za učenje i stjecanje znanja.

Školski/-e psiholozi/psihologinje

pomažu učenicima kroz savjetodavni rad o različitim problemima. Osim s učenicima, školski psiholozi/psihologinje rade s roditeljima i učiteljima/-cama. Oni rade i na drugim zadacima, kao što su procjena spremnosti djeteta za upis u školu, edukacije, provedba različitih istraživanja, radionica, rade kao pomoć prilikom profesionalne orijentacije za buduća zanimanja, na prepoznavanju darovitih i talentiranih učenika itd.

Školski/-e socijalni/-e radnici/-ce

pomažu učenicima/-cama, učiteljima/-cama i roditeljima u prevladavanju problema u obitelji i školi. Svojim aktivnostima utječu na socijalni razvoj, odgoj i obrazovanje učenika/-ca tako što prepoznaju učenike pod rizikom, ali i daju snagu i pomažu učenicima/-cama u njihovom rastu i razvoju i prevladavanju problema u obitelji ili u školi.

Školski defektolozi/defektologinje

rade s učenicima koji imaju probleme u svom razvoju, s učenicima s poteškoćama u učenju, problemima u ponašanju i emocionalnim problemima. Pomažu djetetu s navedenim problemima da se najbolje razvija i napreduje u školskom okruženju.

Njihova vrata u školi su
otvorena za tvoja pitanja.
Slobodno im pokucaj i
potraži savjet.

Tako možeš olakšati sebi i postati
primjer svojim vršnjacima.

Zbog čega se sve možeš obratiti stručnom suradniku?

Ako imaš poteškoća s učenjem.

Ako se suočavaš s obiteljskim problemima.

Ako te muče problemi s vršnjacima.

Ako te muče neki neugodni osjećaji.

Ako si zabrinut zbog fizičkog izgleda.

Ako imaš neke dvojbe u vezi sa školom, društvom...

Ako samo želiš razgovarati s nekom odraslom osobom!

Znaš li zbog čega se još možeš obratiti stručnom suradniku? Podijeli to s nama.

Svi se ljudi mijenjaju kako vrijeme prolazi. Učimo i kada se zabavljamo i kada nam je teško. Svima nam je ponekad potrebna pomoć ili razgovor, a stručni suradnici su tu upravo zbog toga!

Ti **imaš pravo** na pomoć stručnog suradnika.

Zajedno s njima tražit ćeš rješenja. Ako ne znaš gdje naći stručnog suradnika u svojoj školi, slobodno pitaj učitelja/-cu ili profesora/-icu. **Ako ti je teško napraviti prvi korak, sjeti se da je svaki sljedeći lakši.** Stručni suradnici spremni su slušati te i pomoći ti.

TI IMAŠ
SVOJA PRAVA,
A ŠKOLA JE
PRAVO MJESTO
DA SE UPOZNAŠ
S NJIMA!

Sva djeca imaju **ista** prava. Gotovo sve države svijeta dogovorile su se da će poštovati i štiti jednaka prava djece. Ta prava su napisana u **Konvenciji o pravima djeteta**, koju i škole poštuju u svom radu.

Tko sve treba znati tvoja prava osim tebe?

IMAŠ PRAVO ZNATI SVOJA PRAVA!

Pravo nema veze sa:

- bojom kože,
- bojom kose,
- jesi li bogat ili siromašan,
- koje si vjere,
- što voliš trenirati
- koji ti je omiljeni predmet,
- tko ti je najbolji prijatelj
- gdje živiš

Ne zaboravi da svako dijete ima svoja prava. Zato te podsjećamo na njih. Također te podsjećamo i na to da svaka osoba, pa tako i dijete, pored prava ima i odgovornosti – *ne ugrožavati prava drugih, ponašati se prema sebi i drugima tako da nam zajednički život bude ugodniji, u miru i toleranciji. Svatko od nas je odgovoran za brigu o svojim pravima i obvezama.*

Kako bi ti bilo lakše razumjeti vezu između prava i odgovornosti, ovdje možeš pročitati nekoliko primjera:

IMAŠ PRAVO NA OBRAZOVANJE

Pravo na obrazovanje i na školovanje znači:

- Država je dužna da ti osigura besplatno i obvezno osnovno obrazovanje i da ti na sličan način učini dostupnim srednjoškolsko obrazovanje (*osnovna škola je sada besplatna*)
- Država je dužna osigurati sve da se s tobom u školi postupa na odgovarajući način i da se ne krše tvoja prava (*zato, između ostalog, u školi postoje stručni suradnici*)
- Imaš pravo pohađati izvannastavne aktivnosti (*upisati neki sport u školi, ići na sekcije itd.*)
- Tvoji prijatelji s poteškoćama u razvoju imaju pravo na posebnu njegu, skrb i pravo na **obrazovanje zajedno s tobom** (da im je omogućen pristup ulazu u školu, gradivo prilagođeno njihovim potrebama itd.)
- Imaš pravo osjećati se sigurno i zaštićeno u školi (primjerice, da te u školi nitko ne povređuje).

Biti odgovorna osoba kroz obrazovanje i školovanje znači da:

- Ispunjavaš svoje školske obveze, pišeš domaću zadaću i trudiš se postići najbolje moguće rezultate
- Pomažeš prijateljima s poteškoćama u psihofizičkom razvoju, pomažeš im da budu neovisni i u aktivnom sudjelovanju u društvenoj zajednici

IMAŠ PRAVO NA NAJBOLJU MOGUĆU ZDRAVSTVENU ZAŠTITU I INFORMACIJE KOJE ĆE TI POMOĆI DA BUDEŠ ZDRAV/-A I ZDRAVO RASTEŠ

Tvoje pravo da budeš zdrav/-a i da zdravo rasteš znači:

- Fizičke aktivnosti (primjerice, možeš biti uključen/-a u sportske i/ili rekreativne treninge, šetnju, planinarenje ili bilo koje druge fizičke aktivnosti koje ti pomažu da dobro i zdravo rasteš)
- Učenje i razmišljanje o zdravlju (to znači da se informiraš o odgovarajućoj i zdravoj ishrani, da učiš i promišljaš o prevladavanju stresa u školi i obitelji, da učiš o zaštiti od onečišćenja i ublažavanju klimatskih promjena i sl.)
- Boravak u prirodi (svakodnevni boravak na zraku u svim godišnjim dobima jača imunitet organizma, izlaganje ultraljubičastim zrakama sunca potiče se proizvodnja D-vitamina, hodanje, trčanje, skakanje, penjanje ubrzava disanje i rad srca, smanjuje se vrijeme pred ekranom)
- Druženje s obitelji i prijateljima (važno je imati mogućnost druženja s vršnjacima i s djecom različite dobi kako bi dobio/-la priliku za stvaranje prijateljskih veza. Tu su i dalje važni roditelji ili drugi bitni odrasli koji te vode i usmjeravaju, dajući ti potporu i oslonac u interakciji sa svijetom i okolinom oko tebe)
- Odrasli moraju učiniti sve što mogu da se dijete ne razboli, tako što će skrbiti o njemu/njoj (primjerice, odrasli pružaju informacije, obrazovanje i potporu radi znanja o dječjem zdravlju i ishrani, higijeni i čistoći okoline, sprečavanju nezgoda djeteta i sl.)
- Imati pravo na dobro zdravlje. Kada si bolestan/-a, moraš dobiti najbolju moguću stručnu njegu i liječenje

Tvoje pravo da budeš zdrav/-a daje ti odgovornost da:

- Čuvaš svoje tijelo i pustiš ga da se odmori kada je potrebno
- Koristiš umirujuće riječi kada si uznemiren/-a
- Tvoja zajednica, dom i škola budu čisti
- Vodiš brigu o ishrani
- Vodiš brigu o osobnoj higijeni
- Vodiš brigu o svom zdravlju, osobito o nepoželjnim izazovima poput droga, alkohola, pušenja
- Pratiš upute odraslih kada je u pitanju briga o tvom zdravlju (roditelja, medicinskog osoblja itd.)

IMAŠ PRAVA NA SVOJE MIŠLJENJE I DA TE SASLUŠAJU KADA IZRAŽAVAŠ SVOJE MIŠLJENJE I PRAVO NA PRIVATNOST

Tvoje pravo da budeš saslušan/-a znači:

- Razgovor o odlukama koje utječu na tebe (trebaš biti uključen u odluke koje utječu na tebe, poput odabira škole, izvannastavne aktivnosti itd.)
- Biti doista saslušan/-a i shvaćen/-a ozbiljno (druga osoba ti ukaže na to da je čula tvoj problem i pokušat će ti pomoći)
- Zatražiti i primiti pomoć (imaš pravo pitati drugoga za pomoć u vezi sa domaćom zadaćom, odlukama koje donosiš, drugim temama koje su ti bitne i imaš pravo dobiti pomoć od te osobe)
- Imati svoje misli, osjećaje i privatnost (imaš svoje misli, osjećaje i možeš te misli i osjećaje podijeliti s nekim i/ili ih zadržati za sebe)
- Izraziti svoje ideje s poštovanjem sugovornika (primjerice, reći nekome da se ne slažeš s njegovom idejom i/ili nekim planom, ali da poštuješ da on ima drukčije mišljenje od tebe)
- Učiti o svojoj i tuđoj kulturi, povijesti i religiji
- Tvoje je pravo imati privatnost, a to znači da možeš imati svoj dnevnik ili zapise koje nitko drugi ne čita osim tebe
- Dopustiti sebi pogreške (svakome se može desiti da dobije slabiju ocjenu ili da ne uspije u nečemu što je isplanirao/-la)
- Učiti o dječjim pravima – bit ćeš siguran/-a u svoje argumente i pokazat ćeš veću brigu za sebe, vršnjake i djecu iz drugih dijelova svijeta

Tvoje pravo da budeš saslušan/-a daje ti odgovornost da:

- Poštuješ prava drugih (kao i ti i druga djeca imaju prava i ako želiš da se tvoja prava poštuju, trebaš ih poštovati kada su u pitanju drugi)
- Poštuješ svoje obveze, poštuješ drukčija mišljenja i tuđu privatnost
- Suraduješ s drugima
- Težiš k tome da budeš iskrena i poštovana osoba (iskren/-a si kada razgovaraš s drugima i poštuješ njihovo mišljenje i stavove iako se ponekad mogu razlikovati od tvojih)
- Uputiš ispriku kada pogriješiš

IMAŠ PRAVO NA ODMOR, IGRU I SUDJELOVANJE U RAZNIM AKTIVNOSTIMA

Tvoje pravo na odmor, igru i sudjelovanje u raznim aktivnostima znači nekoliko stvari:

- To je važno pravo svakog djeteta za pravilan rast i razvoj
- Slobodno vrijeme možeš provoditi u onim aktivnostima koje voliš, a to mogu biti odmor i rekreiranje, zabava, razonoda, igranje, druženje, sportske aktivnosti
- Kulturne aktivnosti i umjetnost (gledanjem kazališnih predstava, posjetama muzejima umjetnina, galerijama, ili kroz učešće na glazbenim koncertima i festivalima obogaćuješ svoje znanje i kreativno mišljenje i tako stvaraš dobre temelje za ukupan razvoj svoje osobnosti)
- Tvoje je pravo da upoznaješ, stječeš prijateljstva i osnivaš društvene zajednice (virtualno ili uživo) s drugim osobama, ako tako nećeš prekršiti prava nekog drugog (upoznaj druge, sklapaj i održavaj poznanstva i prijateljstva, ali na način koji poštuje i štiti prava druge djece, a tako je i s odraslima – budi i njima primjer dobrog komuniciranja i poštovanja drugih)
- U slobodno vrijeme, imaš pravo prikupljati informacije s interneta, radija, televizije, iz novina, knjiga itd. i to sa svih strana svijeta. Odrasli se moraju pobrinuti da dobiješ informacije koje ćeš razumjeti i koje su točne
- Igra i sudjelovanje u raznim aktivnostima ti pomažu da rasteš i da se razvijaš i daju ti nove perspektive, nove nade i ulaganja u budućnost

Tvoje pravo na odmor, igru i sudjelovanje u raznim aktivnostima znači nekoliko odgovornosti:

- Igraj se pažljivo i sukladno svojim potrebama
- Igraj se sukladno razumijevanju, miru, dijalogu, jednakosti i toleranciji, uvažavajući potrebe drugih
- Fair play je ono čemu treba težiti
- Informiraj se iz provjerenih i relevantnih izvora koje pružaju mediji, novine, knjige, društvene mreže. Neprimjerena i pretjerana uporaba različitih medija u svakodnevnom životu može nepovoljno utjecati na tvoj razvoj, a promišljenim i kontroliranim korištenjem možeš obogaćivati i proširivati svoja iskustva i tijekom učenja

IMAŠ PRAVO NA SIGURNOST I ZAŠTITU

Imati pravo na sigurnost – biti zaštićen/-a znači:

- Zaštitu od fizičkog i psihičkog nasilja (primjerice, imaš pravo biti zaštićen/-a od udaraca, guranja, čupanja, uništavanja stvari i sl. kao i od vrijeđanja, psovanja, nazivanja pogrdnim imenima i od svega onoga što ti prouzrokuje strah)
- Zaštitu od ugrožavanja sigurnosti u obitelji i školi (imaš pravo na zaštitu od svih vrsta iskorištavanja, zlostavljanja i nasilja unutar obitelji i škole koju pohađaš)
- Zaštitu od ugrožavanja sigurnosti u prometu (imaš pravo biti zaštićen od svih opasnosti u prometu i da uz pomoć odrasle osobe usvajaš osnove prometnih pravila sigurnog kretanja, primjerice, na putu od kuće do škole i natrag)
- Zaštitu od ugrožavanja internetske sigurnosti (u digitalnom svijetu imaš pravo na zaštitu od uvredljivih sadržaja i uznemiravanja od drugih)
- Zaštitu od diskriminacije (postupanje u duhu tolerancije i uvažavanja za svaku osobu, primjerice, ako pripadaš manjinskoj vjerskoj ili manjinskoj nacionalnoj skupini drugi nemaju pravo da te diskriminiraju ili ugrožavaju)
- Postupanje s poštovanjem (ti si poseban/-a i svako dijete je posebno i drukčije i treba poštovati bilo čiju posebnost)
- Imati pravo na odrasle koji te vole – na roditelje, na članove obitelji, na druge bitne odrasle za koje si ti važna osoba i kojima značiš
- Potražiti pomoć ako ti je ugrožena sigurnost (da bi dobio/-la zaštitu u ovim situacijama možeš se obratiti odraslima od povjerenja, ili stručnim suradnicima u školi)

Tvoje pravo na sigurnost podrazumijeva i neke odgovornosti:

- Ne zlostavljaj druge ni fizički ni psihički (zlostavljanje drugih podrazumijeva namjerno zadirkivanje, vrijeđanje, udaranje ili bilo koje drugo ponašanje koje smeta i šteti drugoj osobi)
- Prijaviti nasilje kada se dogodi nekom drugom (ako primijetiš da je netko od tvojih prijatelja zlostavljan, tvoja obveza je to prijaviti odrasloj osobi od povjerenja (primjerice, stručnom suradniku u školi)
- Ne nanosi štetu drugima (ne uništavaj imovinu drugih, ne uzimaj tuđe stvari bez pitanja itd.)
- Pridržavaj se određenih pravila u kući, školi i zajednici (poštuj pravila i kodeks ponašanja propisanih u tvojoj školi, poštuj pravila definirana sa svojim članovima obitelji u kući)
- Pruži njegu i pomoć drugima
- Odgovorno koristi internet i društvene mreže (ne vrijeđaj druge osobe na internetu, ne čitaj privatne poruke drugih, pazi kakav sadržaj dijeliš na internetu kako ne bi bio povređujući za druge itd.)

IMAŠ PRAVO SVOJE PREDODŽBE ILI ZNANJA PODIJELITI S DRUGIMA RAZGOVOROM, CRTANJEM, PISANJEM ILI NA BILO KOJI DRUGI NAČIN, OSIM AKO NE POVRIJEDIŠ DRUGE LJUDE

Imati pravo izražavati se na različite načine znači:

- Biti kreator ideja i sadržaj koji stvaraš ne moraš dijeliti ako ne želiš
- Odvojiti vrijeme za razmišljanje (možeš slobodno odvojiti vrijeme tijekom dana za razmišljanje što je najbolje za tebe, ili jednostavno – što najviše želiš raditi)
- Eksperimentirati u pisanju i koristiti različite oblike i žanrove (možeš pisati pjesme ili priče, možeš stvarati tekstove u obliku dramske priče i sl.)
- Crtati i pisati u virtualnoj formi, ili koristiti olovku i papir, kičicu, sprej itd.
- Svoje sadržaje smiješ precrtavati i mijenjati, dodati boju, nijansirati, praviti bilješke i sl.
- Smiješ promišljati i odlutati u svijet mašte (možeš zamišljati stvari i situacije, primjerice, možeš otići na drugi planet, biti u bajci i sl.)

Tvoje pravo na izražavanje podrazumijeva i neke odgovornosti:

- Prihvatiti nečiju nacionalnu i/ili vjersku pripadnost (ne zaboravi da druga djeca koja su drukčijeg porijekla, nacionalne ili vjerske pripadnosti imaju jednaka prava kao i ti)
- Ne nanosi štetu drugima (pobrine se da svojim iznesenim sadržajima ne ugroziš nečije osjećaje i ne zaboravi pravo drugoga na vlastito mišljenje)
- Pazi da iznesenim sadržajem nikoga ne diskriminiraš (razmisli da kada crtaš, pišeš ili nešto objavljuješ na društvenim mrežama nikoga ne omalovažavaš ili da ne procjenjuješ da netko manje vrijedi zbog svoje boje kože ili nacionalne ili vjerske pripadnosti)

KOJA TI PRAVA POZNAJEŠ, A KOJA PREDLAŽEŠ DA SE DODAJU?

Ako se želiš više informirati o svojim pravima, možeš:

Tražiti informacije od odrasle osobe od povjerenja, a prije svega to mogu biti roditelji, stručni/-e suradnici/-ce, učitelji/-ce – škola je mjesto gdje možeš saznati više o svojim pravima i odgovornostima.

Pročitati Konvenciju o pravima djeteta:

<https://www.unicef.org/bih/konvencija-o-pravima-djeteta>

Pogledati zanimljiv video o svojim pravima:

(video koji će biti na stranici)

Kontaktiraj Plavi telefon – savjetodavnu liniju za djecu na 080 05 03 05

Javiti se nekoj od institucija koja štiti tvoja prava:

Centar za mentalno zdravlje u Livnu ili Tomislavgradu

Centar za socijalnu skrb Livno ili Tomislavgrad

**JAVIŠ SE INSTITUCIJI OMBUDSMANA ZA DJEČIJA PRAVA
KOJA JE TU DA ŠTITI TVOJA PRAVA**

<https://www.ombudsmen.gov.ba/Default.aspx?id=13&lang=BS;>

Terenski ured u Livnu

